

ЕМіністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
імені Олега Балацького
Кафедра економічної теорії

**INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

**МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

**MIEDZYNARODOWE STOSUNKI GOSPODARCZE
I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ**

**МЕЖДУНАРОДНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ
И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 5–6 травня 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ ЗАПОДІЯНИХ ЗБИТКІВ

Рогожин О.Г., д.е.н., с.н.с.

*Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору
НАН України*

Хлобистов Є.В., д.е.н., проф.

*ДУ «Інститут економіки природо-користування та сталого розвитку
НАН України», Вища економіко-гуманітарна школа (Польща)*

Екосистемний підхід до вартісної оцінки збитків спирається на фундаментальні положення «зеленої економіки». Під екосистемним підходом до оцінки заподіяних збитків розуміємо стратегічне оцінювання порушень та обмежень до сталого використання природо-ресурсного потенціалу території з урахування асиміляційних властивостей та їх вартісного виміру за для цілей регіонального розвитку та безпечної життєдіяльності населення.

Для функціонування «зеленої» економіки як повноцінного сектора національної економіки необхідна фундаментальна макроекономічна умова, а саме – *ринкова капіталізація* всіх без винятку *відновлювальних і екологічних ресурсів*. Забезпечення цього потребує завершення процесів інвентаризації, економічної оцінки і ринкової капіталізації екологічних ресурсів як економічних активів. Специфікою підтримки власне «зеленої» економіки є необхідність забезпечення капіталізації нової групи ресурсів, принципово відмінних від традиційних, ціни на які не можуть бути безпосередньо визначені світовим ринком (принаймні в наш час). Незважаючи на названі труднощі, капіталізація цих активів критично необхідна, оскільки без ведення в економічну практику оцінок природних ресурсів на основі їх оптимального та комплексного використання більшість «зелених» галузей залишаться збитковими за визначенням. У врахуванні цієї проблеми в складі інформаційної системи підтримки розвитку «зеленої» економіки і полягає новизна запропонованого нами підходу.

Принциповою відмінністю архітектури інформаційної системи підтримки розвитку «зеленої» економіки у будь якій країні є необхідність введення до її складу блоків інвентаризації та економічної оцінки екологічних ресурсів (як екологічних активів). Тому ми зосередили увагу саме на цьому завданні. Воно виявилось зовсім не тривіальним, оскільки методи грошової оцінки екологічного ефекту розроблені недостатньо, а методологічні підходи залишаються дискусійними.

Реалізація інвентаризаційної функції у складі зазначеної інформаційної системи потребуватиме, з огляду на питомо просторову специфіку екологічних ресурсів, запровадження: по-перше, аеро-космічного моніторингу компонентів навколишнього середовища та природних територій, зокрема водойм, лісів, луків, водо-болотних угідь; по-друге, залучення інструментів геопросторового аналізу супутникових знімків у ГІС-середовищі.

Реалізація функції оцінювання вимагатиме застосування сучасних підходів та технологій грошової оцінки, в основу яких покладені ідеї про формування інститутів капіталізації регіонального природно-ресурсного потенціалу з урахуванням його екологічної складової.

Повну *корисну цінність екологічних ресурсів* документи ЮНЕП пропонують визначати шляхом оцінки готовності населення платити за діяльність, що зберігає можливість ними скористатися. Така готовність вимірюється у формі ціни можливості вибору та ціни доступу до зазначених ресурсів в майбутньому на основі концепції граничних витрат при використанні у найвигіднішому напрямі в довгостроковому періоді (концепції найвигіднішої альтернативи). Для оцінювання заподіяних збитків пропонуємо доповнити *рентні відносини* результатами грошової оцінки асиміляційного потенціалу та виявлених взаємозалежностей між ринковою вартістю природних ресурсів і їх соціальним значенням. Тобто враховувати в балансі те, що становить природно-ресурсну складову стратегічного потенціалу екологічно збалансованого регіонального розвитку. З метою формалізації розрахунку складової екологічної збалансованості доцільно розглянути можливості використання оцінок *заподіяної шкоди* внаслідок нераціонального використання природних ресурсів або господарської діяльності в цілому.

На нашу думку, такі розрахунки можуть ґрунтуватися на підході «*оцінка від зворотного*» – через врахування екологічної шкоди від діяльності потенційно небезпечних об'єктів (ПНО). Компонентами екологічної шкоди від ПНО є: по-перше, поточні екологічні втрати (збитки) від його функціонування у штатному режимі; по-друге, втрати від техногенних аварій та спричинених ними надзвичайних ситуацій (НС), що реально відбулися на такому ПНО.

Через це, капіталізацію екологічних ресурсів в умовах України на підготовчому етапі розгортання інформаційної системи доцільно здійснювати саме на основі інтегральної оцінки потенційних екологічних втрат (збитків) по територіях (адміністративних одиницях) – як суму пооб'єктних потенційних збитків від ПНО на них розміщених. Ми інтерпретуємо цю величину як мінімальну оцінку екологічних ресурсів відповідного регіону.

Тобто інтегральна оцінка заподіяних збитків від будь-яких надзвичайних ситуацій може бути реалізована через врахування основних складових потенційних збитків, залежно від основних реципієнтів та поставлених задач.

На регіональному рівні таку оцінку доцільно доповнити врахуванням спільних регіональних втрат, що стосуються не конкретних реципієнтів, а всієї території, зокрема змін: інвестиційної привабливості (наприклад, річних обсягів прямих інвестицій), можливостей працевлаштування (ємності ринка праці), частки працездатного населення, здатності екосистем до самовідновлення (наприклад, за показником площі їхнього поширення в регіоні). Регіональна оцінка потребуватиме здійснення ітераційної процедури пооб'єктних розрахунків для великої кількості ПНО з поступовим накопиченням результатів за типами і реципієнтами екологічних втрат, що з огляду на необхідність обробки великих обсягів даних доцільно реалізувати у складі відповідного програмного комплексу.

В умовах недостатньої розробленості методології еколого-економічної оцінки та на засадах екосистемності ми пропонуємо реалізувати опосередкований підхід для її здійснення на регіональному рівні «від зворотного», тобто на основі визначення суми потенційних еколого-економічних втрат від імовірних техногенних НС на всіх ПНО в межах досліджуваного регіону. Перспективність реалізації саме такого підходу обумовлена високою щільністю ПНО в Україні та наявністю офіційно затвердженої методики із визначення економічних збитків від НС, яка може бути модифікована під задачу оцінки потенційних втрат від максимально можливих техногенних аварій на небезпечних об'єктах. Сума еколого-економічних втрат від таких НС задає нижню межу оцінки екологічних ресурсів в регіоні.

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА МЕХАНІЗМИ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ

Рожкова Є.Ю., асист., **Антоненко В.**, студентка гр. МЕ-61а
Сумський державний університет (Україна)

На сьогоднішній день актуальним є питання впровадження сталого розвитку. Найбільш гостро воно постає в країнах з відносно невисоким доходом на душу населення, суттєвими ресурсними та екологічними проблемами та напруженою демографічною ситуацією.